

DOCUMENTAIRE FICHE

Toen wij verleden jaar een oproep richtten tot onze leden om mede te werken aan de opstelling van deze fiches door het insturen van inlichtingen over het Pakhuis, hadden wij ons verwacht aan een stroom antwoorden. Van onze meer dan 500 leden heeft één enkel er op gereageerd : Mejuffer J. Somers, die wij zéér hartelijk danken voor de moeite die zij zich getroost heeft ons talrijke interessante gegevens door te sturen en die wij hier graag als voorbeeld stellen.

HET PAKHUIS

Andere namen : Hôtel des Octrois - Openbare Stapelplaats - Messagerie - Middenkantoor.

Werd gebouwd op de Koornmarkt op de plaats die vrijgekomen was

door de afbraak in 1716 van de stadsgevangenis "le Châtelet" en de daar aanpalende huizen "'t Meuleke", "'t Clein Cortrijck" en de "Conijnenberg".

De eerste steen werd gelegd op 23 Mei 1719 door de voorschepen Hubert François de Nieulant de Pottelsberghe.

De werken werden uitgevoerd door Pieter de Smet en Jan de Meyer naar de plans van Bernard De Wilde.

Het Pakhuis met zijn 2 verdiepingen was gebouwd in de Louis XIV-stijl. Zijn 3 brede boogvormige deuren, zijn dorische en corinthische zuilen, zijn balkons en zijn groot fronton maakten er een gebouw van met allure.

De gevel was versierd met 2 vazen van de hand van Hendrik Matthys, met Saterkoppen van J.B. Helderbergh en was bekroond met een leeuw die het Wapen van Gent vasthoudt en die gebeiteld werd door J. Vander Cruyssen.

Het Pakhuis stond tussen "'t Wit Cruyce" en de "Grooten Olifant".

De aanvankelijke bedoeling was dat het gebouw zou dienen voor de in-ning van de Gemeentelijke Belastingen, vandaar ook de naam "Hôtel des Octrois". De beschikbare ruimte was echter aanzienlijk hoger dan deze die vereist was voor dit doel en er werden dan ook verschillende particuliere magazijnen in ondergebracht, wat tot uiting kwam in de naam "Openbare Stapelplaats".

De gunstige centrale ligging op de Koornmarkt was er de oorzaak van dat het nooit aan liefhebbers ontbrak voor de huur der verdiepingen.

Van deze centrale ligging is de naam "Middenkantoor" afgeleid.

Eén van de 3 poorten van het Pakhuis leidde naar een overwelfde galerij waar zich de stadswaag bevond. Daar werden de "pakgoederen" door een gezworen weger gewogen en de koopwaren die aan stedelijke rechten onderworpen waren, werden daar opgestapeld tot wanneer de rechten betaald waren.

In 1831 volgens Prosper Claeys, in 1833 volgens Frans De Potter, werd er vóór het Pakhuis een grote bascule of wipwaag geplaatst.

De met paarden bespannen wagens en alle andere lasten van een gewicht van meer dan 10.000 K^o werden daar gewogen.

In de loop van zijn bestaan heeft het Pakhuis onderdak verleend aan ontelbare organismen.

In 1756 bracht Karel Marissal er zijn Academie met een 100-tal leerlingen op de 2^e verdieping onder. Deze school zou er blijven tot in 1797 volgens Prosper Claeys, tot in 1804 volgens Frans De Potter.

Rond 1780 kwam de "Kamer van Commerce" er zich vestigen.

Van 1797 tot 1799 hadden de Burgerlijke Godshuizen er hun kantoren op de eerste verdieping.

De Rechtbank van Koophandel vond er 2 maal een onderkomen : van 1798 tot 1802 en van 1832 tot 1846.

Toen Faipoult in 1804 de "Ecole de Médecine" (die het diploma van "Officier de Santé" verleende) reorganiseerde, werd een deel ervan on-

De Koornmarkt met Pakhuis en paardetram (Copyright A.C.L.). In 1893 heeft het Pakhuis 33 als huisnummer.

dergebracht in het Pakhuis.

Bij de stichting van de Universiteit werden de cursussen van Geneeskunde er gegeven tot wanneer de nieuwe gebouwen van de Hogeschool af waren. Van 1817 tot 1826.

In 1831 werd een kosteloze jongensschool ondergebracht in de bovenzalen van het Pakhuis. Deze school die gesticht werd door Burgemeester Van Crombrugge stond ook nog bekend als de Stadsschool N° 1 en zou in 1884 naar hem genoemd worden. Toen bij de afschaffing van het Octrooi in 1860 lokalen vrijkwamen, werd deze school uitgebreid. Vermelden wij terloops dat Eedje Anseele er enkele broeken versleet. Verschillende compagnies van diligenties hadden hun kantoren op het gelijkvloers. Vandaar ook de naam "Messagerie" die soms aan het Pakhuis gegeven werd. Voor heel wat koetsen lag dáár de terminus. De meeste andere hadden er minstens een halte. Deze kantoren bleven er tot in 1837. Toen was de ene compagnie na de andere bezweken onder de moordende concurrentie van de Spoorwegen.

In 1860 kwam er zich een kosteloze stadsmeisjesschool inwringen langs de kant van de Graslei. Het is ook dáár dat destijds de hoogste klassen van de verschillende stadsscholen, na de lesuren de koren kwamen repeteren die ze moesten uitvoeren op de "prijsdeling" en dit onder de leiding van Karel Miry.

In de 19^e eeuw herbergde het Pakhuis ook nog de Werkbeurs en de eerste Normaalschool voor onderwijzeressen. Bovendien had de Staf van onze kloeke Burgerwacht er zijn Hoofdkwartier.

Op 1 April 1887 besloot het Stadsbestuur het Pakhuis af te breken om op de vrijgekomen plaats een Nederlandse Schouwburg te bouwen. Het gebouw was wegens zijn architecturale waarde weliswaar geklasseerd, maar ook toen reeds stapte men vrij gemakkelijk over dergelijke bezwaren heen. En ook toen reeds maalden de administratieve molens misschien wel fijn, maar alleszins zéér langzaam en de Staat gaf zijn toelating tot de afbraak na een bedenktijd van 4 jaar. De eerste aanbestedingen gebeurden dan nogmaals 4 jaar later, namelijk op 22 Augustus 1895. Maar... op 1 Januari 1896 kregen wij een nieuw Stadsbestuur dat niet zo bijzonder erg ingenomen was met de uitgekozen plaats voor de bouw van de Nederlandse Schouwburg en... op 13 Mei 1896 besliste het het gehele geval te verkopen aan de Staat. De Staat die er dan nog meer dan 10 jaar zou overdoen om er de "Grote Post" te bouwen.

Bij de afbraak werden de 2 grote vazen van Matthys overgebracht naar het Museum van Stenen Voorwerpen in de St-Baafsabdij. Eén ervan werd in 1969 geplaatst vóór de ingang van de St-Pietersabdij.

De saterkoppen van Helderbergh, daterend van 1722, kunnen nu nog bekeken worden in het Bijloke-Museum en - zoals iedereen weet - staat de Leeuw nu aan de grote vijver in het Park.

Aan foto's van het Pakhuis ontbreekt het niet en er zullen wel niet veel Gentse heemkundigen zijn die niet het een of ander zicht zorgvuldig bewaren. Ook van de afbraak bestaan er interessante foto's. Een zicht van de gevel in "aqua-tinta" werd door J.P. Goetghebuer opgenomen in

zijn "Choix des monuments du Royaume des Pays-Bas".
Wie wat meer wil weten over het Pakhuis kan ook eens nagaan wat Frans De Potter daarover schreef in zijn "Gent" - Deel III - p. 152-155 of Prosper Claeys in zijn "Pages d'Histoire locale gantoise" - 3e série - p. 219-227. Ook zijn verschillende fiches van de "Inventaire archéologique" gewijd aan het Pakhuis of onderdelen ervan.

H.C.

DE GENTSCHE VERHUIZING

Dat ik de stad mocht reeglen naar mijn wille,
Gij zoudt wat veel veranderingen zien.
'k Ga u mijn plan eens zeggen in den stille,
En 'k hoop dat gij uwe aandacht mij zult bieën.

'k Zou elken stiel naar zijne strate schikken
En ieder ambt kreeg zijne plaats en wijk,
Ge moet nog voor de moeilijkheid niet schrikken,
Hoort, luistert wel ! mijn plan is heel pratijk.

Sint-Pietersplein kreeg alle de poortieren,
De Vrouwestraat de mans die loopen gaan,
Wanneer hun vrouw luidop begint te tieren,
En die maar staan, waar dat de bessems staan.

De koperslagers op de Ketelveste,
De charlatans in de Komediestraat,
De Zonnestraat waar' voor de luiaards 't beste
En 'k gaf den Reep aan die uit 't luiden gaat.

Bij 't groot kanon leg ik al ons soldaten,
En in de Hel die diefte doen of moord
De Papegaaistraat krijgt al de advokaten,
't Jong vrouwvolk zend ik aan de Zottepoort.

In de Twaalfkamerstraat leg ik de sukkers,
Die zonder kamer dwalen in de stad,
De Galgenberg is voor de volksverdrukkers,
Voor de Engelschmans heb ik het Englandgat.

En al die houdt van lekkere, vreemde wijnen,
Die leg ik in de Zwarte-Zusterstraat,
In Onderbergen al die heimlijk mijnen
Om eenen post te krijgen in den Staat.

De Borgstraat is voor die den poef niet krijgen,
De Peperstraat is voor de kruideniers,
't Begijnhof is voor hen die kunnen zwijgen,
De Geldmunt is voor al de renteniers.

'k Bestem 't Serpentstraatje voor kaffé wijven.
De Kammestraat voor al de perrukiers,
De houtkoopmans moet ik ter Houtlei drijven,
En in de Brandstraat heel het korps pompiers.

De Pekelharing waar' voor drinkebroeders,
De Langemunt voor al die neerstig werkt,
De Zuivelsteeg waar' voor de brave moeders,
De Petrus-boel op Kalf- en Beestenmerkt.

De Schuurkenstraat is voor de bessemwijven,
Den Krommen-Elboog geef ik aan journals,
Die als iets recht is, krom het durven schrijven,
En als iets waar is, schreeuwen : het is valsch.

De Steenstraat is gereed voor de kasseiers,
Schouwvagers valt Schouwvagerstraat ten deel,
Op Lieve en Minnemeersch leg ik de vrijers,
En de arme menschen allen in 't Kasteel.

In 't Wolvenstraatjen al de woekeraren,
In 't Bessemstraatjen elke booze vrouw,
De meiskens die helaas ! vóór 't huwelijk sparen,
Bedrogen zijn, in 't straatje van Berouw.

'k Zou in de Veldstraat al de boeren leggen,
Die krielen in ons goede stad van Gent,
In 't Hoorenstraatjen, ô 'k en durf niet zeggen
Aan wie ik daar zou geven logement.

De Paddenhoek is voor de schelmen 't beste,
Wier valsche mond niets uitbraakt dan fenijn,
En ik gaf zeker de eene of andre Veste
Aan de arme broërs die zonder veste zijn.

Zoo schik ik Gent - Maar daar komt mij te binnen,
Gij hebt geen plaats, ô schrijvers in ons taal !
Dewijl wij toch zooveel miljoenen winnen,
Houd ik voor ons de straat van 't Hospitaal.

Dat ik de stad mocht reeglen naar mijn wille,
Ziedaar in 't kort wat iedereen zou zien,
Studeert nu eens mijn plannen in den stille
En kan 't niet zijn en laat het niet geschiên.

N. DESTANBERG